

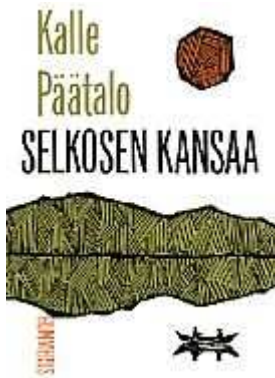
Koillismaa

Koillismaa on romaani mittaamattomista selkosista ja ihmisistä niiden sydämessä. Selkosen paine vaikuttaa jokaiseen romaanin henkilöön, se ei tunne kohtuutta eikä keskitietä, vaan ajaa ihmisensä äärimmäisyydestä toiseen: uskonnollisesta hurmuksesta raakaan väkivaltaan, herkästä tunteellisuudesta piittaamattomaan karuuteen. Dramaattisten tapahtumien avaajana on kiljuvana pakkasiltana Koillismaan selkoseen saapuva mies, joka on lähtenyt kotikaupungistaan Tampereelta pakoon pulavuosia ja omaa entistä elämäänsä. Hänelle avautuu outo, ankara ja värikäs maailma ihmiskohtaloineen. Kauko Sammalsuo, juuri koulunsa lopettanut poikanen, yrittää isän kuoleman jälkeen pitää koossa suurta perhettä, jota muuten uhkaan kunnan taholta hajottaminen.

Kunnan piirimies Iivari Säaskilampi on vaikeitten ristiriitojen hallitsema ison talon isäntä, jonka levoton luonto purkautuu jyrkkinä tuomioina toisin ajattelevia kohtaan. Kaukolle läheiseksi tulee mökin isäntä Nestori Malinen, railakka tukinajaja, joka huolettoman luontonsa taakse kätkee rikoksen. Näihin pääaiheisiin kietoutuvat monen muun henkilön vaiheet, joita Päätalo kuvaa juurevasti ja rikasta luovaa mielikuvitusta osoittaen.

Kalle Päätalo on uudessa teoksessaan luonut syvästi mieleen jäävän kuvan pohjoisen selkosmaan ihmisistä, mittavan ja vaikuttavan romaanin.

Päätalo, Kalle (1960): Koillismaa. Jyväskylä, Gummerus.

Selkosen kansaa

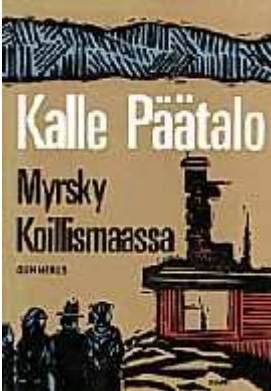
Selkosen elää voimakkaita kasvun vuosia Kalle Päätalon uudessa romaanissa. Pula-aika hellittää otettaan. Naavalan-silta, jota Tampereen poika eli tiemestari Kosti Mäkinen rakennutti, on valmis. Auton hurina rikkoo selkosen hiljaisuuden, ja lauantaisin sillalla tanssitaan.

Kosti Mäkinen, Sammalsuon Kauko, Iivari Säaskilampi, Olkivaaran Nestori ja Toivo ja monta muuta vahvapiirteistä henkilöä on lukijan mieleen jäänyt jyhkeästä Koillismaa -teoksesta.

Uudessa romaanissa jatkuu heidän väkeväsyykkinen, 'selkosen paineen' sävyttämä elämänsä, joka päähenkilöittäin kohdalla johtaa tärkeiden ja muokkaavien elämäkokemusten ja suuntaa antavien ratkaisujen eteen. Tapahtuminen puitteet vaihtelevat romaanissa voimakkaan erisävyisinä: Iloinen sodanedellinen Viipuri - selkosen poroerotus - selkosen sysimusta yö, jossa reserviin kutsut kuljetetaan miehestä mieheen. Mutta vaikka tapahtumat joskus ovatkin etäällä toisistaan, kiertää niitä kaikkia kuin selkosen nuotta, joka pitää ihmiset ja tapahtumat piirissään. Alati vaikuttaa täällä selkosen voimakas luonto mahtavana draamallisena tekijänä. Aurinkoiset päivät, valoisa kesäyöt, synkeät sateet, kuutamot ja pakkasyöt luovat tunnelmia, antavat alkusysäyksen selkosen piirissä olevien ihmisten käyttäytymiselle ja teoille.

Romaani päättyy talvisodan joulukuuhun. Selkosen ihmisten murheet ja ilot joutuvat nyt äkkiä punnittaviksi uusilla punnuksilla. Idän taivaanranta leimuaa öisin. Tykkien jylinä kiirehtii pakoon lähteviä selkosen naisia ja lapsia. Joskus näillä seuduilla eläminen on tuntunut raskaalta ja yksitoikkoiselta. Nyt se tuntuu hyvin rakkaalta.

Päätaalo, Kalle (1962): Selkosen kansaa. Jyväskylä, Gummerus.

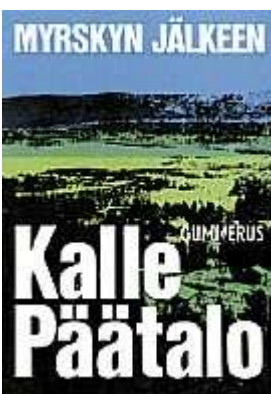
Myrsky Koillismaassa

Kalle Pääatalon selkosen trilogian kolmas osa alkaa talvisodasta ja päättyy jatkosodan loppuun, jolloin eräs vaihe Koillismaan kohtaloissa on mennyt umpeen. Sota heittää Järvenkylän asukkaat erilleen. Kauko Sammalsuo, Kosti Mäkinen ja muut miehet lähtevät rintamalle, lapset ja vanhemmat evakkoon. Kerronta liikkuu vuoroin rintamakuvauksissa, joihin Nestori Malisen lupsakka sodankäynti tuo keventävää huumoria, vuoroin evakkopaikoissa. Iivari Sääskilammille sota-aika merkitsee tilitystä päätökseensä kuroutuvan elämän kanssa. Sodan jälkeen selkoslaiset palaavat kotiseudulleen, joka pakollisen erossa olon jälkeen tuntuu entistä rakkaammalta. Kaukon asepalvelus jatkuu ja hän joutuu seuraavana kesänä aina Petsamoon saakka. Ennen kuin hän vapautuu palveluksesta, syntyy jatkosota.

Nyt rintamalle ei lähdetä innostuksen vallassa. Sotaan joutuneitten selkoslaisten vaiheet leikkaavat Kiestingin ja Uhtuan rintamalla, jossa myös paljastuu saksalaisten "takuumiesten" voima ja heikkous. Järvenkylään ilmestyy saksalaisten vankileiri, joka avaa asukkaille uuden ja järkyttävän elämänilmiön. Kuvaus käsittelee seudun väestön asennetta vankeihin, toisaalta nuoren naisväen suhteita kohteliaisiin ja komearyhtisiin vankileirin piiskureihin. Sodan loppuvaiheet eletään romaanissa Järvenkylässä. Venäläisistä tulee liittolaisia, saksalaisista vihamiehiä. Asukkaiden edessä on toinen evakkoon lähtö.

Uusi romaani päättää vakuuttavalla tavalla Kalle Pääatalon Koillismaatrilogian. Selkonen on saanut mittojensa mukaisen eepoksen.

Päätaalo, Kalle (1963): Myrsky Koillismaassa. Jyväskylä, Gummerus.

Myrskyn jälkeen

Pispalan rinteiltä Koillismaan laajoille selkosille vie Kalle Päätalo lukijansa uudessa romaanissaan, joka vahvistaa hänen asemaansa yhtenä eturivin eepikoistamme. "Myrskyn jälkeen" on romaani sotienjälkeisestä jälleenrakennusajasta, jota elävät yhtä hyvin rintamaiden isoiset kuin kaupunkien työmiehet, syrjäkulmien mökkiläiset kuin lentojatkätkin. Lämmöllä ja eläytyen Kalle Päätalo johdattaa kolmen perheen elämäntapahtumia sodan vaikeista ajoista kohti parempia elinmahdollisuuksia. Hirsisalvosten mukana kasvavat myös ne ihmiset, vähäisimmätkin, jotka Päätalo tuo kirjansa sivuille.

Koillismaan kuvauksillaan Kalle Päätalo on valloittanut kartoittamattoman seudun Suomen kirjallisuuteen.

Päätaalo, Kalle (1965): Myrskyn jälkeen. Jyväskylä, Gummerus.

Mustan lumen talvi

Uusi aika on kaikella voimallaan tullut Koillismaahan. Televisio tuo suuren maailman suoraan Sammalsuon tupaan ja Olkivaaran yksinäiseen kamariin. Uudet ajoneuvot ovat mitätöineet selkosen etäisyydet. Voivuori tuntuu kohtillään laukeavan myös koillismaalaisten päälle, peltojen paketointi askarruttaa. Vanhuksille kansaeläke tarjoaa turvan, jota Kauko Sammalsuon Maija-äiti ja aina yhtä holjpuheinen appiukko Nestori Malinen eivät lakkaa ihmettelemästä.

Mutta vaikka nälkä on selkosesta kadonnut, kaikki ei ole läheskään hyvin.

Sulaan maahan satanut oudonvärinen lumi hautaa alleen monen sadon ja koituu porojen kuolemaksi. Monivuotinen työn puute pahenee. Yhä useamman on pakko lähteä Ruotsiin. Sinne lähtee myös Kaukon vanhin poika Jaakko. Kauko, tasapuolinen kunnanvaltuutettu, tuntee tässäkin kipeästi oman ikäpolvensa laiminlyönnit. Eikä vanhan ja uuden ristiriita välttä Sammalsuonkaan perhettä: sodan ja jälleenrakennuksen kokenut sekä itsevarma nuori radikaali joutuvat ottamaan mittaa toisistaan.

Sammalsuon kattilakunta osaa kuitenkin sopeutua uuteen aikaan. Avoin ja herkkä suhde perheenjäsenten välillä kestää tilapäiset myrskyt. Mustan lumen talvi sekä kevät ja kesä ratkaisevat monella tapaa tasoittaen Kaukon sisäiset ongelmat, joista useat periytyvät puutteen ja sodan ajoilta. Kauko ja Elma kasvavat henkisesti vielä viittäkymmentä tapaillessaan. He osaavat myös kasvattaa lapsiaan. Kun Kaukon tytär ja rakennusmestari Kosti Mäkinen valitsevat yhteisen elämän, uusi tulevaisuuteen luottava sukupolvi ottaa sille kuuluvan paikkansa Koillismaassa.

"Mustan lumen talvi" on itsenäinen taideteos, johon tarttuminen ei edellytä Koillismaa-sarjan aikaisempaa tuntemusta. Se ei ole vain voimakas, liikuttava ja valoisan humoristinen romaani. Se on teos, jota koko 1960-luvun ajan on odotettu: ajankohtainen kuvaus maaseudun, sanalla sanoen, kokonainen rikas elämä, Päätaloa parhaimmillaan.

Päätalo, Kalle (1969): Mustan lumen talvi. Jyväskylä, Gummerus.